

شاعیری ناسـتـالـجـیا ... عه بدولمو ته لیب عه بدو

شاعر به راقه کردنی سـنـتـیـمـنـت
(ئیسماعیل بهرزنجی وهك نموونه)

گهـانهـوهـی (ئیسماعیل بهرزنجی) بـهـستی غـهـریـبی، هـهـر تـهـنـهـا شـیـعـری نیـه، ئهـو جـهـخـتـکـردـنـه له گهـانهـوه بـه رابـردو، دـهـکـر وهك بارـکی دـهـروونی تـهـمـاشـای بـکـهـیـن... کـهـواتـه پـرـسـیـار ئهـوهـیه، ئایـا خـنـهـگـونـجـان و دـتـهـنگـی دـهـروونی وـا دـهـکـات له نـو نـشـتـیـمـانی خـتـدا هـهـسـت به غـهـوارـهـیی بـکـهـیت، یـان غـهـریـبوونی نـشـتـیـمـان، وـا دـهـکـات بـگهـتـهـوه بـه بـاری دـهـروونی و رابـردو... ئایـا ئاوارـهـیی و هـهـتـهـرهـبوون له مـا وـا دـهـکـات، هـهـسـت به له دـهـسـتـدانی ئازیزان بـکـهـیت، یـان له دـهـسـتـچوونی ئازیزان وـا دـهـکـات گـرانی خـهـمـبارـانه له مـایـی خـتـدا بـتـهـیت... ئهـوهـی غـهـریـبه نـیـشـتـمـانه، یـان شـاعـیر بـاری دـهـروونی باش نیـه و ناگـونـج؟؟ (بـا بـلـه نـیـر دا) دـهـتـهـت: لهـوهـتـهـی هـم هـهـرگـیز هـهـسـتم نـهـکـردووه، کـه "شـیـلی" نـشـتـیـمـانی مـنه، مـن هـنـده نامـم به وـا تـهـکـهـی خـم و دنیـا، ئهـسـهـن مـن ناچـمه سـهـر وهـچـهـی ئاـدهـمـیزاد، مـن مـندا یـی مـانگـم... دـهـشـه جـیاوـازی نـوان ئیسماعیل بهرزنجی و بـا بـلـه نـیـر دا ئهـوه بـت، یـهـکـهـمـیان نـشـتـیـمـان کی غـهـریـبی له نـو خـیدا هـهـگـرتـب، دووهـمـیان هـهـسـتـکی دیکـه بهـرانـبهـر نـشـتـیـمـان هـهـبـت، یـهـکـهـمـیان خـی به کـوـی رابـردو دابـنـت، دووهـمـیان خـی به مـندا یـی سـهـر دـهـم بـزانـت، یـهـکـهـمـیان خـمـی خـهـهـهـتـنی هـهـبـت، دووهـمـیان خـمـی خـهـهـهـرئاوـابوون... (1)

ئیسماعیل بهرزنجی خـمـی مـانا پـشـدـهـخـات و له پـشت هـمـوو شـیـعـر کی بـونـیاد کی حـیکـایی و خـمـی له دـهـسـتـچوون و له دـهـسـتـچوونی ئازیزان هـهـیه! شـاعـیری سـنـتـیـمـنـتا هـهـستی لـیـریکی به وـیـستی گـوتـن و خـمـی دـهـروونـهـوه گـر دـهـدات، وـیـستی گـوتـن به خـهـوـیـستی مـانا و چـهـهـوه دـهـلـکـنـت، پـهـمـانـدهـت جـهـوهـهـری ئاگـامـهـندی به گـوتـنی جـوان و مـانـاکـانی سـنـتـیـمـنـتا هـوه بهـنـده، تـایـبهـتـهـندی جـوانی مـرـف له گهـانهـوه بـه رابـردو سـهـرچـاوه دـهـگـر، مـرـف دـهـژی بـه ئهـوهـی هـهـنگـاو بهـرهـو گـوتـن و مـانا بـنـت... جـوانی گـوتـن و جـوانی مـانا به هـهـستی سـنـتـیـمـنـتا هـوه گـر دـهـدات، بـایـهـخ به فـهـزای شـیـعـری و مـانای شـیـعـری و رـیـتمی شـیـعـری دـهـدات، بهـهـای هـونـهـری شـیـعـر له ئاـوـتـهـبوونی هـهـستی گهـانهـوه بـه رابـردو و وـیـستی مـانا و رـیـتمی تـهـگـهـشـتـندا

هه ده گر ته وه، دالی حه قیقی لای شاعیری س ننتیمنتا له س ز و جوانی و گه انه وه و ته ماشا کردنی خه مه که سییه کاندایه، له ن و رابردو و دا هه ست به خشی ده کات و شانازی به ژیانی رابردو و ده کات، هه میسه بیر له پیری و مردن ده کات وه.

(2)

گو له ئاستی گوتن بگرن، سهیری ئای خه م بکهن، که بهرده وام له شاعیری س ننتیمنتا له هه کشان دایه، ئاستی گوتن و خه می هه کشاو پمانده ن ئیسما عیل به رزنجی به ته نیا خه ون ده بینت، ده سووتت ب ئه وهی له به ران بهر جوانی، جوانی ئافرهت ده م بکات وه، ده سووتت ب ئه وهی له به ران بهر رابردو و، له به ران بهر له ده ستچوونی ئازیزان (که له جوانی گوتن و جوانی مانادا نه فی کراون)... جگه له ب ده نگه هیچ ب ن! ئه و که سه ی له گه کت ب و خ ره هات و رابردو و شه ونخوونی ده کات، هه میسه هه و ده دات دووره په ر ز و ته نیایی به هه رای ب ده نگه پ بکات وه! ئه وه ته نیاییه خه ون بین و ب ده نگه به یه که وه ده لک ن، ئه وه سروهی ده نگه هه ستی ته نیایی که م ده کات وه، ئه وه س ز شیعره و ده کات ته نیایی خه ون بین ز تر وه ب ده نگه هه ستی پ بکرت، س ز شاعر و خه ون بین وه ته نیایی ب ده نگه ده از ن ته وه، ته و ی خو نه رانی ش ر شن ده کات وه... به م ج ره شاعیری ن ستال جیا پ یوایه س ز شاعر ب ز ر له خه ون بینان و نه ی دیاری ته نیاییه.

(3)

گو له کان ده به مه وه شخی چ لی
له ژوور سه ری گ غه ریبه که
په ردا خه که پ ده که م له ره شه هان
پ ش زه رده په
ته قس ک ب گریان
ته قس ک ب ره شه هان ساز ده ده م
فریشه یه کی باریکه له
که له ره نگا یه کی با شکاو ده کات
د ته سه ر شانی ته پوت ز ل نشتووم
سه ربوورده ی مردن کی رانه گه تراوم
ب ده گ ته وه و پ م ده
هه ی غه رب خ... له مردن خ شتر مردنه
53-54 په ست، ئیسما عیل به رزنجی.

(4)

ئمه مر فین و به یه که وه په یوه ستین، دنیای هه ستپ کراوی مر یانه، م ژو و بوون کی دهره کی نییه، به کو خودی و ناوه کییه، ده ب بزانی ن ئه و خودی و ناوه کییه چ مانایه کی له خ دا هه گرتووه؟ هه موو ئه وانه

له ئه ده بدا بهو مانايه دات كه ئهمه مرڤ ده كه وينه نڤو زمان، بهو مانايه كه زمان ماڤي بوونه، كهواته جيهان له ئهمه دابڤاو نيه، جيهان ئهمه پڤكده هڤنڤ و ئهمه ش له رڤگاي ماناوه جيهان پڤكده هڤنين، بووني ئهمه به شڤكه لهو، كهواته هاوسڤزي كڤمه ڤايه تي و هاوڤياني كڤمه ڤايه تي و په يوه ندييه گهرم و گوڤه كان به شڤكن له ههستي مرڤيانه، به ديوه كه ديكه ش ره گهزڤكه له ره گهزه كان شيعر...

ده مهو ڤڤم دنياي ئه ده ب و فيكر نه دنياي شته باوه كانه، نه دنياي داهاتوو، نه دنياي هه نوو كه له ده ستچوو... دنياي ئه ده ب و فيكر نه سر به رابردوو و نه ئستا... دنياي ئه ده ب و فيكر هيج كاتڤك ناكه و ڤته دهره وه مرڤقه كانه وه، مرڤقش هه ميسه له نڤو ئستا و رابردوو به شڤوه جياواز و پرسي جياواز و تڤگه يشتني جياواز، هاوڤياني جياواز... ده كات.

قسه كردن له شيعري خڤره ڤاتي، به وه ي توانيو يه تي ره گهزي سڤنتيمنتا ڤ له هه موو ره گهزه كان ديكه زڤتر به رجهسته بكات، وهك ده زانين ئه و به رجهسته كردنه له شيعري خڤرئاوايي پڤچه وانه ده كه و ڤته وه... به ڤام هه ردووكيان كيشه ي خڤيان هه يه!!

مه عريفه ي شيعري په يوه ندي به بهرز راگرتن و هاوگونجاني ئاستي جواني و مانا و چڤژدايه! ئيبدا ع هه رگيز ره گهزڤك ناخاته پڤش به كڤكي ديكه وه، به ڤكو له بهرز راگرتني ئاستي جواني كڤي ره گهزه كان دڤته به ره هم... كهواته نه سڤنتيمنت به ته نها شيعر به ڤڤوه ده بات، نه فيكر... ها ڤموني هه تي ره گهزه شيعري هه كان نه بڤت، باڤا دهستي هيج ره گهزڤك قابيلي قبو نيه.

(5)

وه ته ن

به هه موو غوربه ت و بڤزاري خڤيه وه

وهك سه ركرده يه كي تڤكشكاو

له بهر ده رگاي (گياني وڤران) مان ده وه ستڤ

گه رده لوولي بڤزاري

به چوار ده وري (گڤڤي غه ريب) ماندا هه ڤده كات و

چرايه كي كز

له (ژووري لاتهريك) مان ده كوژڤته وه

ئهمه هه ميسه

به (گياني وڤران، گڤڤي غه ريب، ژووري لاتهريك)

ده چينه ناو عه ده مه وه.

ل 57-58 په ست، ئيسماعيل به رزنجي.

(6)

له دنياي ئه ده ب و نوسيندا شتڤك به ناوي ره سه نا يه تي بووني نيه،

چونکه ههمیشه ئهدهب و بیرکردنهوه بـواى به سنوردارکردن و گهـانهوه بـ سهرچاوه و چوارچـوهـدانان و جوگرافیای دیاریکراو نییه، جوانی ئهدهب له تـپـهـاندنی سهرچاوهکان و سنورهکاندايه، له تهجاوزکردنی رهنگ و ناسنامه و خودهکاندا دنیای خـی به شـوهـیهـکی هاـمـنی ههـدهـنـ... بـ ئهوهی دهق ببـته موـکی ههمووان و ئهویدیکه بهشداری له داهـناندا بکات، ئیتر لـرهوه منی (دیکارت)ی ههـوهـشایهوه و لهـشوـنی ئهـو چەندان (من) هاتنه قسهکردن... دهقی ئیبداعی ههرگیز خاوهـندارـتی قبو نییه، چونکه خاوهـندارـتی له رـگای ئهوهی که ههیه تی کهـهـگای دهسه پـنـ، ئهـگـرچی سهره تای خاوهـنداریه تی به پـی پـداوایستییه کـمهـایه تیهکان بووه و له زهروره تـکی ئاسمانی سهری ههـداوه، بهـام له جهوهـردا زـرداری بووه و پاشان به پیرـز کراوه.

له دنیای ئهدهب ئهوهی کهسایه تی خودی و ناسنامه بونیاد دهـنـ، خوـندنهوهیه... خوـندنهوه بهـره و ئاگامهـندییه کی خودی قوـترمان دهـکاتهوه و یارمه تیمان دهـدات، بـ ئهوهی بتوانین بگهـینه دنیا بینیه کی قوـتر له باره ی ناسنامه ی تایه تیمانهوه... دواچار ئهوهی خودی مرـقـایه تی ههـدهـنـ ئازادی و خـهـویستی و په یوه ندیه...

عه بدولموتهلپ عه بدو